

Plašāk lietotie termini un to skaidrojumi pacientu drošībā

Terminsⁱ	Termina tulkojums angļu valodā	Termina jēdzienisks skaidrojums
Apstākļi	<i>Circumstance</i>	Jebkurš nosacījums, kas ietekmē procesa norisi vai parādību
Ar pacienta drošību saistīts atgadījums	<i>Safety incident</i>	Neparedzēts, nevēlams notikums, kura rezultātā veselības aprūpes laikā ir radies vai varēja rasties netīšs (nejaušs, bez iepriekšēja nodoma, kļūdas vai neizdošanās, veiktas vai neveiktas darbības, vai pārkāpuma dēļ) kaitējums pacientam
Ar pacientu saistīts faktors	<i>Patient related factor</i>	Ārstniecības faktors, kas nav atkarīgs no ārstniecības un kuru nevar kontrolēt ārstniecības vai ārstniecības atbalsta personas
Ar veselības aprūpi saistīts kaitējums	<i>Health care-associated harm</i>	Kaitējums, kura iemesls ir nevis slimība vai ievainojums, bet veselības aprūpe
Atgadījums	<i>Incident</i>	Negaidīts vai nejaušs notikums
Augsta riska manipulācijas	<i>High-risk procedures</i>	Ķirurģiskās vai citas manipulācijas, kuru veikšana ir saistīta ar paaugstinātu risku pacienta funkcionēšanas traucējumiem, nespējai vai nāvei
Augsta riska process	<i>High-risk process</i>	Secīgu darbību kopums noteikta mērķa sasniegšanai, kura nepareiza plānošana un (vai) īstenošana var negatīvi ietekmēt pacienta drošību
Bīstami apstākļi	<i>Hazardous conditions</i>	Ar pacienta veselību nesaistītu nosacījumu kopums, kuri palielina nelabvēlīgu notikumu risku
Blakne, blakusparādība	<i>Side effect</i>	Nevēlama ietekme, kas atšķiras no paredzētās un ir saistīta ar zāļu farmakoloģiskajām īpašībām
Cēlonis	<i>Cause</i>	Parādība, kas, izraisot citu parādību vai notikumu virkni, noved pie rezultāta (iznākuma)
Cēloņsakarība, cēlonība	<i>Causal relation, causation</i>	Sakarība, ko noteic cēloņu iedarbība, objektīvi pastāvošā cēlonība. Cēloņsakarība var būt tieša, ja cēlonim tieši seko iznākums, vai netieša (attālināta, nosacīta), ja cēlonis tikai veicinājis iznākumu
Cilvēciska kļūda	<i>Human error</i>	Parasti tiek izmantots kļūdas raksturošanai, kuras cēlonis varētu būt cilvēka rīcība. Ņemot vērā pierādījumus, kuri liecina, ka termins

		tiek uzskatīts par aizskarošu, tā izmantošana nav vēlama
Drošība	<i>Safety</i>	Situācija, kurā nelabvēlīgu notikumu risks ir samazināts, līdz pieņemam apmēram
Drošības kultūra	<i>Safety culture</i>	Uzvedības veids ārstniecības iestādē, kas vērsts, lai samazinātu iespējamo kaitējumu pacientam, kas var rasties veselības aprūpes procesā
Drošības apdraudējums	<i>Threat to safety</i>	Jebkāds risks, kas ir kaitējis vai kas varētu izraisīt kaitējumu
Efektivitāte	<i>Efficiency</i>	Ieguldījumu attiecība pret ieguvumiem
Informētā piekrišana	<i>Informed consent</i>	Pacienta tiesības viņam saprotamā veidā tikt informētam un apzināti pieņemt lēmumus par ārstniecību
Iejaukšanās, intervence	<i>Intervention</i>	Darbība ar mērķi mainīt kādas darbības norisi vai apstākļus
Invasīva manipulācija	<i>Invasive procedure</i>	Darbība noteikta ārstnieciska uzdevuma izpildīšanai, kuras laikā organismā ievada medicīnisko (ās) ierīci (es) pa šim nolūkam izveidotu atveri (ēm)
Izmaksu efektivitātes analīze	<i>Cost-effectiveness analysis</i>	Izmaksu efektivitātes analīze ir ekonomiskās analīzes metode, kurā salīdzina relatīvās izmaksas un ieguvumus (efektus)
Kaitējuma pakāpe	<i>Degree of Harm</i>	Kaitējuma smaguma un ilguma pakāpe, kā arī seku novēršanai nepieciešamā ārstniecība
Kaitējums	<i>Harm</i>	Cilvēka ķermeņa struktūras vai funkcionēšanas pagaidu vai pastāvīgi bojājumi vai traucējumi
Klīniskais negadījums	<i>Clinical incident</i>	Ar ārstniecību saistīts negadījums ārstniecības iestādē, kura rezultātā pacientam ir nodarīts vai varēja tikt nodarīts kaitējums
Kļūda	<i>Error</i>	Darbība, kas noved pie neparedzēta rezultāta
Kļūda lēmumā	<i>Error in decision, decision error</i>	Lēmums, kas nevajadzīgi palielina risku
Kļūda, arī liksta	<i>Mistake</i>	Plānotajai atbilstoša rīcība nezināšanas vai aplamas izpratnes dēļ, kas nav piemērota vēlāmā rezultāta sasniegšanai
Kļūme, arī neveiksme	<i>Failure</i>	Nelabvēlīgs notikums, ko izraisījusi norises vai sistēmas kļūda, arī bojājums vai traucējums
Komunikācijas kļūda	<i>Error of communication</i>	Pārpratums, sagrozīta, nepietiekama vai aplama informācijas apmaiņa

Medicīniska kļūda	<i>Medical error</i>	Nelabvēlīgs notikums vai gandrīz noticis negadījums, ko iespējams novērst, izmantojot pašreizējās medicīniskās zināšanas
Latenta kļūda	<i>Latent Error, latent condition</i>	Kļūda, kuras iemesls ir organizatoriskie faktori, negadījumi, „kuri tikai gaida, lai notiktu“
Misēklis, arī traucēklis	<i>Lapse</i>	Notikums vai apstākļi, kas izjauc secīgu darbības izpildi
Negadījums, nelabvēlīgs atgadījums	<i>Adverse event</i>	Negadījums, kas kaitējis pacientam
Neapdomība	<i>Recklessness</i>	Rīcība, kuru persona veic, lai arī apzinās, ka pastāv augsts kaitējuma nodarīšanas risks
Negadījums, arī nelaiemes gadījums	<i>Accident</i>	Nejaušs notikums, kas izraisa zaudējumus vai apdraud (kāda) veselību vai dzīvību
Nelabvēlīgā notikuma trigeris	<i>Adverse event trigger</i>	Nelabvēlīgā atgadījuma aktivizēšanas notikums, ierosinātājs, palaidējs
Nelabvēlīgs iznākums	<i>Adverse outcome</i>	Nelabvēlīgs ārstniecības iznākums, kā rezultāta pagarinās pacienta hospitalizācija, iestājas funkcionēšanas ierobežojumi vai nāve
Nepareiza rīcība	<i>Malpractice</i>	Aplama rīcība, kas izraisījusi kaitējumu
Neveiksme, neizdošanās, nejaušības kļūda	<i>Slip</i>	Neapzināti pieļauta kļūda darbībā vai iecerētās rīcības aplama izpilde, arī stāvoklis, kad nelabvēlīgu apstākļu sakrītības rezultātā iecerētais nav sekmīgi realizējies
Nopietns atgadījums	<i>Serious event</i>	Notikums, kurš izraisa ārstniecības paildzināšanos stacionārā, ir viens no iemesliem, (vidēji smagi miesas bojājumi)?
Notikums	<i>Event</i>	Nozīmīga parādība
Novirze	<i>Variation</i>	Atšķirīgi rezultāti, kas iegūti, mērot vienu un to pašu parādību vairāk nekā vienu reizi
Nolaidība	<i>Negligence</i>	Personas apzināta vai neapzināta to darbību neveikšana vai nepietiekoša veikšana, kuras viņai saskaņā ar likumu vai pēc pienākuma jādara, kas izpaužas kā nevērība, neuzmanība, neapdomība vai izlaidība, kuras rezultātā var iestāties kaitējums

Novēršams notikums	<i>Preventable event</i>	Notikums, kas noticis kļūdas vai sistēmas kļūmes dēļ, no kuras ar saprātīgu rīcību varēja izvairīties
Pacienta drošība	<i>Patient safety</i>	Pasākumu kopums ārstniecības iestādē, kurā ārstniecības risks ir samazināts, līdz pieņemam apmēram
Pacienta drošības vadība	<i>Safety management</i>	Darbība, ko organizācijā izmanto, lai plānotu, īstenotu un kontrolētu pacientu drošību
Pieļaujamais risks	<i>Tolerable risk</i>	Kaitējuma rašanās varbūtība, kas samērota ar iespējamā kaitējuma smaguma pakāpi
Potenciālā efektivitāte	<i>Efficacy</i>	Pakāpe, līdz kurai kāda darbība, intervence, tehnoloģija, pakalpojums vai sistēma varētu būt efektīva ideālos (<i>in vitro</i>) apstākļos
Potenciāls negadījums	<i>Close call, near miss. Potential event</i>	Atgadījums, kas neizraisīja negadījumu laikus ieviešanā vai sagādīšanā dēļ
Reālā efektivitāte	<i>Effectiveness</i>	Pakāpe, līdz kurai kāda darbība, intervence, tehnoloģija, pakalpojums vai sistēma parasti ir efektīva reālos (<i>in vivo</i>) apstākļos
Risku ierobežošana	<i>Risk containment</i>	Pasākumi, kuru mērķis ir izvairīties no nelabvēlīgu notikumu atkātošanās
Risku novērtēšana	<i>Risk assessment</i>	Kaitējuma rašanās varbūtību detalizēts novērtējums procesa secībā
Signāla notikums	<i>Sentinel event</i>	Negaidīts notikums ārstniecības iestādē, kas saistīts ar pacienta smagu miesas bojājumu vai nāvi. Notikumus dēvē par signāla notikumiem, jo tie signalizē par izmeklēšanas un reaģēšanas nepieciešamību nekavējoties ⁱⁱ
Sistēma	<i>System</i>	Elementu vienots veselums, kuri mijiedarbojas noteiktā nolūkā
Sistēmas analīze	<i>System analysis</i>	Sistēmas ieguldījumu (resursu), procesa, funkcijas (nolūka) un ieguvumu detalizēta analīze
Sistēmpieceja, sistēmdinamika	<i>System approach</i>	Veids, kā izprast sistēmas (organizācijas) iekšējās vides elementu mijiedarbību un savstarpējo atkarību attiecībā pret ārējiem faktoriem laika gaitā
Uzraudzība	<i>Surveillance</i>	Regulāra datu vākšana un analīze, lai vērotu kādas parādības izplatību, lai nepieļautu, ka tā kļūtu neatbilstoša kādām noteiktām prasībām, pieņēmumiem, noteikumiem u.tml.

ⁱ Terminu ieviešanai plānota saskaņošana LZA terminoloģijas komisiju

ⁱⁱ Smagi miesas bojājumi ir tādi miesas bojājumi, kas bijuši par iemeslu dzīvības apdraudējumam, redzes, dzirdes vai kāda orgāna vai funkciju zaudējumam, psihiskam vai citāda, veselības traucējumam, kas saistīts ar vispārējo darbību paliesto zaudējumu ne mazāk kā vienas trešdaļas apmērā, grūtniecības pārtraukumam, kā arī nelabojamam sejas izkēmojumam